

► 1.6 - 1/2021

მორალური ზიანის ანაზღაურება

1. მორალური ზიანის ანაზღაურებისას ბრალის არსებობა ივარაუდება, თუკი მოპასუხე საპირისპიროს არ დაადასტურებს. პრეზუმფცია არ ვრცელდება ზიანის ოდენობის მიმართ, რაც მოსარჩელემ უნდა დაადასტუროს.

2. ანაზღაურებას ექვემდებარება ისეთი მორალური ზიანიც, რომელიც უშუალოდ ქმედების შედეგს არ წარმოადგენს, თუმცა არის მისი თანმდევი შედეგი.

3. მორალური ზიანის ანაზღაურების ოდენობა უნდა იყოს გონივრული და სამართლიანი. ზიანის ანაზღაურების მიზანი არ უნდა იყოს მოპასუხის დასჯა.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

სკ-ის 413-ე მუხლი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 10 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას-660-660-2018

I. ფაქტობრივი გარემოებები

ფიზიკურმა პირმა სარჩელი აღძრა ორი კომპანიის წინააღმდეგ და მოითხოვა სხვადასხვა სახის ზიანის სოლიდარულად ანაზღაურება. მათ შორის, უძრავი ქონებით დაზიანებით მიყენებული ზიანი, (5,026 ლარი), ჯანმრთელობისათვის მიყენებული ზიანი (2,000 ლარი), შრომისუუნარობით გამოწვეული ზიანი (500 ლარი ყოველთვიური სარჩოს სახით), მორალური ზიანი (100,000 ლარი) და ყურის აპარატის შეძენისთვის გაღებული ხარჯი (500 ლარი).

მოპასუხე კომპანიები მოსარჩელის ბინაში ახორციელებდნენ გაზის მრიცხველების გარეთ გატანის სამუშაოებს, რა დროსაც მოსარჩელის ბინაში აფეთქდა გამოჟონილი და დაგროვებული ბუნებრივი აირი. შედეგად, დაზიანდა მოსარჩელე და მისი საცხოვრებელი სახლი. კერძოდ, საცხოვრებელი სახლისათვის მიყენებული

ლი ზიანის ღირებულებამ შეადგინა 5,026 ლარი; ხოლო, მოსარჩელემ, რომელიც იყო პიანისტი და ეწეოდა პედაგოგიურ საქმიანობას, აფეთქების შედეგად მიიღო დამწვრობა, დაუქვეითდა სმენა და იძულებული გახდა გამოეყენებინა მოსასმენი აპარატი.

პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილებით მოთხოვნა ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა: ერთ მოპასუხეს დაეკისრა 5,026 ლარის ოდენობით მატერიალური და 4,000 ლარის ოდენობით მორალური ზიანის ანაზღაურება. დანარჩენ ნაწილში სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოსარჩელისათვის მიყენებული ზიანი არ იყო დადასტურებული სათანადო მტკიცებულებებით. ასევე, არ დაკმაყოფილდა მოთხოვნა მეორე მოპასუხის მიმართაც, ვინაიდან მეორე მოპასუხე წარმოადგენდა პირველი მოპასუხის ქვეკონტრაქტორს და უშუალო სახელშეკრულებო ურთიერთობაში არ იმყოფებოდა მოსარჩელესთან. სააპელაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა საჩივარი, კერძოდ, სარჩოს დაკისრების (ყოველთვიური 250 ლარი) და ყურსასმენი აპარატის შეძენისათვის გაწეული ხარჯის (500 ლარი) ანაზღაურების ნაწილში და ეს თანხებიც დააკისრა მოპასუხე კომპანიას.

სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

მოსარჩელემ მიღებული გადაწყვეტილება საკასაციო წესით გაასაჩივრა. კასაციის პრეტენზია შეეხებოდა ორ გარემოებას: (1) კასაციის მიიჩნევა, რომ პასუხისმგებლობა ორივე მოპასუხე კომპანიას სოლიდარულად უნდა დაკისრებოდა; და (2) კასაციის მოსაზრებით არაგონივრულად განისაზღვრა მორალური ზიანის ოდენობა.

საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ პირველი პრეტენზიის ნაწილში, რომელიც პასუხისმგებლობის სოლიდარულობას შეეხებოდა, საკასაციო საჩივარი არ იყო დასაშვები. სასამართლომ განმარტა, რომ მოსარჩელეს ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება ჰქონდა მხოლოდ იმ კომპანიისგან, რომელთანაც სახელშეკრულებო ურთიერთობაში იმყოფებოდა და არა მის ქვეკონტრაქტორთან. სასამართლოს მოსაზრებით ამ მსჯელობას ვერ

შეცვლიდა ვერც ის გარემოება, რომ სამუშაოების უშუალოდ განმახორციელებელი კომპანიაც ვალდებული იყო დაეცვა უსაფრთხოების სტანდარტები. თუმცა, სასამართლომ საკასაციო საჩივარი დასაშვებად ცნო მორალური ზიანის ანაზღაურების ნაწილში და მნიშვნელოვანი განმარტებები მორალური ზიანის ანაზღაურების თაობაზე.

მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძვლად სასამართლომ მიუთითა სკ-ის 413-ე და 992-ე მუხლები. სასამართლოს განმარტებით მორალური ზიანის ანაზღაურებას აკისრია სამი ფუნქცია: (1) დააკმაყოფილოს დაზარალებული; (2) ზემოქმედება მოახდინოს ზიანის მიმყენებელზე; და (3) თავიდან აიცილოს პიროვნული უფლებების ხელყოფა სხვა პირების მიერ. ამასთან, სასამართლოს განმარტებით არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება მიზნად არ ისახავს მიყენებული ზიანის სრულ რესტიტუციას, რადგან მიყენებულ ზიანს ფულადი ექვივალენტი არ გააჩნია და შეუძლებელია მისი სრული კომპენსაცია.

სასამართლომ იმსჯელა მტკიცების ტვირთთან დაკავშირებით და განმარტა, რომ მორალური ზიანის ასანაზღაურებლად აუცილებელია დადასტურდეს ჯანმრთელობის დაზიანების ფაქტობრივი გარემოება. ამასთან, მოსარჩელემ უნდა დაადასტუროს მართლსაწინააღმდეგო ქმედების, ზიანისა და მიზეზობრივი კავშირის არსებობა, ბრალი კი ივარაუდება და მისი გაქარწყლების ტვირთი მოპასუხეს აკისრია. სასამართლომ განმარტებით ბრალის ვარაუდის საფუძველს ქმნის ის გარემოება, რომ ზიანის განმაპირობებელი ქმედება გამომდინარეობს ზიანის მიმყენებლის კონტროლისა და განკარგულების სფეროდან. ამასთან, პრეზუმფცია არ ვრცელდება ზიანის ოდენობაზე, რაც დაზარალებულის მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებაა.

სასამართლოს განმარტებით ჯანმრთელობის ხელყოფით გამოწვეული მორალური ზიანი უშუალოდ სამართალდარღვევიდან შეიძლება არც გამომდინარეობდეს, არამედ, მისი თანმდევი შედეგი იყოს (როგორიცაა უშედეგო მკურნალობა, ხანგრძლივი უმწეო მდგომარეობა, აქტიური ცხოვრების შეუძლებლობა, ცხოვ-

რების წესისა და რითმის შეცვლა, მკურნალობის უშედეგობის გამო ცხოვრების ხალისის დაქვეითება, ნერვული დაძაბულობა, რაც პირს არასრულფასოვნების კომპლექსსა თუ სხვა ნეგატიურ განცდებს უყალიბებს). მორალური ზიანის ანაზღაურება შესაძლოა მოხდეს ზიანის მიმყენებლის ბრალის მიუხედავად, როგორცაა მომეტებული საფრთხის წყაროს მიერ ზიანის მიყენებისას.

მორალური ზიანის ანაზღაურება მხოლოდ მაშინ არის დასაშვები, როცა „ზიანი სამართლებრივად მნიშვნელოვანი და ანგარიშგასაწევია.“ ფიზიკური და ზნეობრივი ტანჯვის ხასიათი უნდა შეფასდეს ზიანის მიყენების ფაქტობრივი გარემოებების, ასევე დაზარალებულის ინდივიდუალური თავისებურებების გათვალისწინებით (როგორიცაა ასაკი, ფიზიკური მდგომარეობა, პროფესია), აგრეთვე სხვა გარემოებათა გათვალისწინებით, რომლებიც ადასტურებს, თუ რა სიმძიმის ტანჯვა განიცადა დაზარალებულმა. ზიანის ანაზღაურებისას გადამწყვეტ როლს ასრულებს ზიანის სიმძიმე. მსუბუქი სულიერი განცდები, მსგავსად მსუბუქი ფიზიკური ტკივილისა, მხედველობაში არ მიიღება.

მორალური ზიანის ანაზღაურების ოდენობა უნდა იყოს გონივრული და სამართლიანი. ფულადი კომპენსაციის ოდენობა არ უნდა იყოს უზომოდ გაზრდილი და არ უნდა მოწყდეს რეალობას, მისი მიზანი არ უნდა იყოს მოპასუხის დასჯა. მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ხელყოფის ხასიათი, მისი გავლენა პირის არამატერიალურ სიკეთეზე. მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას სასამართლო მხედველობაში იღებს პირის დარღვეული უფლებების ხასიათს, ამ დარღვევის ნეგატიურ როლს პიროვნებაზე, ჯანმრთელობის დაზიანების ხარისხზე და ა.შ.

აღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით სასამართლომ მიიჩნია, რომ მორალური ზიანის ანაზღაურების სამართლიანი და გონივრული ოდენობა შეადგენდა 15,000 ლარს.

გოჩა ოყრეშიძე

► 1.7 - 1/2021

შეტყობინების ვალდებულება დავალების გარეშე სხვისი საქმეების შესრულებისას

1. დავალების გარეშე სხვისი საქმეების განმახორციელებელმა პირმა პირველივე შესაძლებლობისთანავე უნდა შეატყობინოს ამის შესახებ მეპატრონეს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, შესაძლოა, მან ხარჯების ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება დაკარგოს.

2. დავალების გარეშე სხვისი საქმეების შესრულება არ უნდა წარმოადგენდეს თვითნებობას და იგი უნდა შეესაბამებოდეს მე-საკუთრის ინტერესებს.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

სკ-ის 969-ე, 973-ე და 974-ე მუხლები

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 12 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას-1320-1246-2012

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მესტიის მუნიციპალიტეტმა სარჩელი აღძრა ფიზიკური პირის მიმართ და მოითხოვა მისთვის 581,012,79 ლარის დაკისრება. კერძოდ, მესტიის მუნიციპალიტეტმა მიიღო მესტიის რეაბილიტაციის შესახებ გადაწყვეტილება. პროგრამის ფარგლებში კერძო პირებმა მათ კუთვნილ მიწის ნაკვეთებზე სამშენებლო და სარეაბილიტაციო სამუშაოები ჩაატარეს. მათ შორის, სამუშაოები ჩაუტარდა მოპასუხის კუთვნილ უძრავ ქონებასაც, რისთვისაც მუნიციპალიტეტმა ხელშეკრულება გააფორმა ერთ-ერთ კომპანიასთან და სამუშაოების ღირებულებაც ადგილობრივი ბიუჯეტიდან დააფინანსა. მოსარჩელე მუნიციპალიტეტი მიუთითებდა, რომ ჩატარებული სამუშაოების შედეგად მოპასუხის კუთვნილი ქონების ღირებულება გაიზარდა, რის გამოც მესტიის მუნიციპალიტეტი უკან ითხოვდა გაწეული სამუშაოს ღირებულებას.

პირველი ინსტანციის სასამართლომ სარჩელი დააკმაყოფილა, რაც უცვლელად დატოვა

სააპელაციო სასამართლომაც. ორივე ინსტანციის სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოპასუხემ მიიღო მუნიციპალიტეტის და მისი კონტრაქტორი სამშენებლო სამუშაოების მწარმოებელი კომპანიის შესრულება და ამაზე პროტესტი არ გამოუთქვამს. შესაბამისად, მას წარმოეშვა გაწეული ხარჯების ანაზღაურების ვალდებულება.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ დააკმაყოფილა საკასაციო საჩივარი. სასამართლომ მიიჩნია, რომ ურთიერთობა დავალების გარეშე სხვისი საქმის შესრულების მომწესრიგებელი ნორმებით უნდა დარეგულირებულიყო. მესტიის მუნიციპალიტეტმა სამშენებლო სამუშაოების განხორციელების ხელშეკრულება დადო ერთ-ერთ კომპანიასთან, რაც გულისხმობდა მოპასუხის კუთვნილი ქონების რეაბილიტაციას. აღნიშნული განხორციელდა მოპასუხესთან შეთანხმების გაფორმების და სხვაგვარი დავალების გარეშე. ეს კი სასამართლომ ჩათვალა სკ-ის 969-ე მუხლის შემადგენლობის შესრულებად. სკ-ის 973-ე მუხლის თანახმად შემსრულებელს უფლება აქვს მოითხოვოს გაწეული ხარჯების ანაზღაურება, რომლებიც, საქმის გარემოებებიდან გამომდინარე, აუცილებლად იქნა მიჩნეული. დავალების გარეშე სხვისი საქმეების წარმოებისას შემსრულებელის ჩარევას მეპატრონის ქონებრივ სფეროში გონივრული და ობიექტური საფუძველი უნდა გააჩნდეს. ამასთან, აუცილებელი პირობაა, რომ კონკრეტული საქმის შესრულება არ იყოს თვითნებობა, არამედ იგი უნდა შეესაბამებოდეს მეპატრონის ინტერესებს. ანაზღაურებას კი ექვემდებარება არა ყველა, არამედ მხოლოდ აუცილებელი ხარჯი. ამასთან, შემსრულებელს გააჩნია მეპატრონის ინფორმირების ვალდებულება სკ-ის 971-ე მუხლის საფუძველზე. სასამართლომ განმარტა, რომ ქონების მესაკუთრე ინფორმირებული უნდა იყოს სამუშაოს შესრულების თაობაზე პირველივე შესაძლებლობისთანავე და უნდა დაეთანხმოს სამუშაოს შესრულებას, წინააღმდეგ შემთხვევაში შემსრულებელი გაღებული ხარჯის ანა-